

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΘΕΜΑ I

ΘΕΜΑ II

ΘΕΜΑ III

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΚΟΣΜΟΣ

ΓΝΩΣΕΣ

ΙΔΕΕΣ

Οι επιστολές των ναζί από την Ελλάδα

Ερευνα Γερμανού ιστορικού για την Κατοχή

Τον **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Είκαν περσίσει μόλις δύο ημέρες από τη σφαγή των αμάχων. Σχεδόν όλοι οι άρρενες κάτοικοι των Καλαβρύτων είχαν σκοτωθεί, σήπια είχαν λεηλατηθεί και πυρποληθεί από τη δική του μεραρχία σε αντίποινα για την εκτέλεση Γερμανών στρατιωτών από τον ΕΛΑΣ. Στις 15 Δεκεμβρίου 1943, όμως, ένας Γερμανός λοχίας της 117ης Μεραρχίας Κυνηγών, στην επιστολή που έγραψε από την Κορίνθο για την οικογένειά του μιλούσε για τον καιρό: «Κάνει ακόμα πολύ ζεστό εδώ, όπως σ' εμάς το καλοκαίρι. Μπορούμε να παίχουμε για μπάμπο στην θάλασσα ακόμα κάθε μέρα (...)».

Όπτε στις επόμενες γραμμές περιγράφει άμεσα τα πρόσφατα γεγονότα στην Πελοπόννησο. «Έχουν φερθεί πολύ άσχημα και οι αεροπόροι στο Βερολίνο και στο Μάγκλιπφ οι καμπίνοι

«Οι σημερινοί Έλληνες δεν είναι αυτοί του καιρού του Περικλή, του Λεωνίδα, αλλά ένας ανακατεμένος λαός».

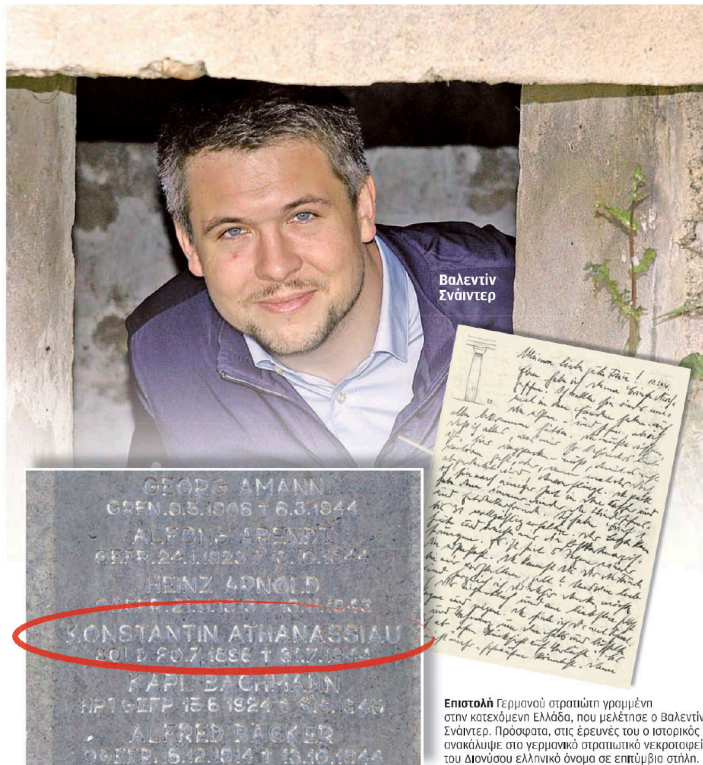
πολίτες. Ένας πόλεμος κατά των ανυπερβωμένων γυναικών και των αδόνων παιδιών αυτό δεν είναι για πόλεμος, αλλά γενεοκτονία (...)» σημειώνει, αναφερόμενος σε συμμοικικούς βομβαρδισμούς στη Γερμανία. Το Μάγκλιπφ, όμως, είχε πληγεί για μήνες χωρίς, τη νύχτα της 5ης προς 6ης Σεπτεμβρίου.

Αυτό είναι ένα από τα πολλά αποσπάσματα στρατιωτικών αλληλογραφίας που έχει μελετήσει ο ιστορικός Βαλεντίν Σνάιντερ ως πηγές στην έρευνά του για τη γερμανική κατοχή στην Ελλάδα. Οι επιστολές—παρά τιν

πιθάνη αυτολογοκρισία των συντακτών τους—αποτελούν ένα πολύτιμο εργαλείο για τον 34χρονο Γερμανό ιστορικό. Μέσω αυτών επιχειρεί να μείθει περισσότερα για τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς των κατοχικών δυνάμεων. «Είναι ένα μέσο για να καταλάβουμε την επίδραση της προπαγάνδας και της ναζιστικής ιδεολογίας στη μάζα και στη συμπεριφορά των ανθρώπων», λέει στην «Κ». «Ένας τρόπος για να διαπιστώσουμε πώς τα στερεότυπα μπορεί να οδηγούν σε βία και εγκλήματα».

Διασκοταχτήρια επιστολές διακινήθηκαν μεταξύ των Γερμανών στρατιωτών και των οικογενειών και φίλων τους από το 1939 έως και το 1944, με το 75% ακόμα παρατηρεί ο Σνάιντερ να είχε σταλεί προς το μέτωπο. Η βέρμια από την αρχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είχε δημιουργήσει την υπηρεσία του «εκατοστρατικού ταχυδρομείου» για να μεταφέρει οργανωμένα δέματα αυτός ο όγκος των γραμμάτων. Σήμερα, περίπου 90.000 πρωτότυπες στρατιωτικές επιστολές φυλάσσονται στο Ισραήλ Μουσείου Ταχυδρομείου και Τηλεπικοινωνιών του Βερολίνου. Αλλά μετέδλη συλλογή με 25.000 επιστολές βρίσκεται στη βιβλιοθήκη του κρατίδιου της Βάδης-Βυρτεμβέργης στη Στουτγκάρδη.

Υπάρχουν βέρμια και γράμματα που υπάγονταν στα χέρια οικογενειών. Το τελευταίο κρόνια, όμως, όπως διαπιστώνει και ο Σνάιντερ, κάποιοι διαδοχικά τον αυτό τα ξεκρίμα—ακόμη και οικογενειακά αλλημωία—προς πόληση στο Ιντερνέτ, σε μια προσπάθεια για διαγράψουν κάθε σύνδεση του ονόματός τους με το ναζιστικό παρελθόν. Σε επιστολές που είχαν σταλεί από την κατοχόμενη Ελλάδα, ο Σνάιντερ διαπίστωσε πώς οι Γερμανοί στρατιωτικοί είχαν επηρεαστεί από τη ρατσιστική ιδεολογία περί φυλετικής καθαρότητας. «Σήμερα είναι οκτώ μέρες

Επιστολή Γερμανού στρατιώτη γραμμένη στην κατοχόμενη Ελλάδα, που μελέτησε ο Βαλεντίν Σνάιντερ. Πρόσφατα, στις έρευνες του ο ιστορικός ανακάλυψε στο γερμανικό στρατιωτικό κεντροσφείο του Διουσίου ελληνικό όνομα σε επιτύμβιο στήλη.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

που είμαστε στο καινούργιο περιβόλιον. Πάντως φανταζόμουν αλλιώς την πόλη. Τα πάντα είναι βρώμικα και λιγδρικά. Δεν είναι μια πόλη σύμφωνα με τα δικιά μας κριτήρια. Είναι έντονα παρούσα η Ανατολή», γράφει σε επιστολά του από την Αθήνα στις 29 Σεπτεμβρίου 1942 Γερμανός δεκανέας. «Ο σημερινός Έλληνας δεν είναι αυτός του καιρού του Περικλή, του Λεωνίδα, αλλά ένας ανακατεμένος λαός, που το ραμίο κοινό που έχει με τους αρχαίους Έλληνες είναι η γραφή, η γλώσσα και

η κόρη, σημειώνει σε επιστολά του στις 6 Ιουνίου 1941 Γερμανός γιατρός, μέλος του Συντάγματος Πυροβολικού 79 της 1ης Ορεινής Μεραρχίας. Και ο λιμός τον χειμώνα του 1941-42 αντανακλάει σε παρόμοιες επιστολές. Κάποιοι προσπαθούν να καταλάβουν τι συμβαίνει. «Την Αθήνα πεθαίνουν κάθε μέρα διακόσια άτομα από λιμοκτονία (...) Πέφτουν στον δρόμο! Καταστροφή!» γράφει στη γυναικεία του Γερμανό υπολοχαγός. Οι ίδιες εικόνες όμως εννοχούν σημα-

τρώπιου του. «Όταν περσιτάς 200 μέτρα στον δρόμο, σίγουρα θα βρεις έναν άνθρωπο που ζει τις τελευταίες στιγμές του. Δεν υπάρχει οίκτος σε τέτοια περίπτωση. Έτσι το θέλανε, αυτοί οι άνθρωποι ως εθνική ενότητα. Στο κλέβουν τα πράγματα από πάνω σου μόρα μοσημεί. Ζητιάνοι και μαυραγορίτες σε εννοχούν και γίνονται μαρτύροι, μόνο με βία μπορείς να ξεφορτωθείς αυτό τον λαό που βρωμάει σκόρδον», γράφει Γερμανός στρατιωτικός σε επιστολά του στις 9 Ιανουαρίου 1942.

Σαν επίλυση γρίφου

Ο ιστορικός Βαλεντίν Σνάιντερ παρομοιάζει τη διαδικασία ανάγνωσης κάποιων επιστολών με επίλυση γρίφου. Για ένα γράμμα επτά σελίδων χρειάστηκε επτά ημέρες δουλειάς μέχρι να κατονοήσει τον γραφικό χαρακτήρα. Όπως εξηγεί, όσο έχει διαβείσει δεν αποτιμούν όλη την εικόνα στην κατοχόμενη Ελλάδα—είναι άλλωστε τεράστιος ο όγκος των δεδομένων που δεν έχουν αναγνωστεί. Ανάλογα με τον συντάκτη τα γράμματα κινούνται μεταξύ μίσους, θαυμασμού και αδιαφορίας για τον κατοχόμενο λαό. Γι' αυτό και ο ιστορικός προσπαθεί να προβεί σε προσωπογραφική ανάληψη των διακρινών αναζητώντας το οικογενειακό υποβαθρο, το μορφωτικό επίπεδο, την ηλικία, τον τόπο καταγωγής.

Η στρατιωτική αλληλογραφία περνούσε τότε από διημερολογιακό έλεγχο για να διαπιστωθεί ότι δεν περιέχονταν μυστικά που θα μπορούσαν να καταλήξουν στα χέρια αντιπάλων. Ισως γι' αυτό τον λόγο, ο κ. Σνάιντερ παρατήρησε ότι στις επιστολές που έχει μελετήσει μέχρι στιγμής δεν γίνεται αναφορά σε εκτελέσεις. Σε γράμματα Γερμανών στρατιωτών από τη Γαλλία πάντως διάβασε βίαιους περιγραφές για σφαγές μαζικών στρατιωτών που είχαν σταλεί για να πολεμήσουν από τις γαλλικές αποικίες. Ο Σνάιντερ γεννήθηκε στη Δυτική Γερμανία και σε ηλικία 12 ετών μετακόνησε με την οικογένειά του στη Νορβηγία. Σπούδασε Ιστορία και τα τελευταία τέσσερα χρόνια συνέχισε την έρευνά του στην Ελλάδα. Η στρατιωτική αλληλογραφία είναι μια από τις πηγές που μελέτα. Πρόσφατα, στο γερμανικό στρατιωτικό κεντροσφείο του Διουσίου αντικρίσε ένα απορριμένο όνομα σε επιτύμβιο στήλη: «Κωνσταντίνος Αθανασίου». «Ηταν Έλληνας που είχε μετακοπήσει στη Γερμανία, παντρεύτηκε εκεί και φωνάει από τα αρχεία ότι είχε εκδοθεί από τη γερμανική στρατιωτική υπηρεσία Πληρωσμένων». Λέει ο ιστορικός. Στα αρχεία αναφέρεται ότι πέθανε το 1944 από σκωληκοειδίτιδα.